



## ABD-ÇİN İLİŞKİLERİNİN SİNEMAYA YANSIMASI: "AMERICAN FACTORY" BELGESELİ ÖRNEĞİ

Ahmet SUNAL<sup>1</sup>

### Özet

Mao döneminin bitmesiyle birlikte küresel ekonomik paradigmayı benimsemeye başlayan Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), dünyanın en büyük ekonomisi olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir. Global finans sisteminin hala lideri olan ABD ise bu yükselişi tehdit olarak algılayarak bu ülkenin güçlenmesini önlemeye yönelik farklı stratejiler geliştirmektedir. Bunlardan birisi, geniş kitlelere ulaşan medya araçlarının içeriklerinde, ideolojik ve politik mesajların yer alması veya içeriğin bunlara göre biçimlenmesidir. Neticede Althusser'in bahsettiği gibi medya araçları egemen sınıfın ideolojisini yayarak mevcut sistemin devamlılığını sağlamaktadır. Sinema da önemli bir medya aracı olarak egemen gücün düşünce dünyasının yansımalarını barındırmaktadır. Örneğin ABD tarafından herhangi bir ülkeye karşı hedeflenen negatif algı, o ülkeyi temsil eden belgeseller ile insanlara ulaşabilmekte ve böylece ABD'nin küresel hakimiyet pozisyonunun veya liderliğinin korunması için girişim gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada, dünya genelinde milyonlarca abonesi bulunan Amerikan merkezli uluslararası çevrim içi video platformu Netflix şirketinin, Çin konulu "American Factory" belgeseli üzerinden, iki ülkenin siyasi ilişkileri dikkate alınarak ABD'nin Çin'e karşı olumsuz bakış açısının yansıması ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nihayetinde Netflix şirketi, ABD'nin yönlendirici konumda bulunduğu küresel neoliberal sisteminin kazanç odaklı bir parçası olduğundan içeriklerinde Amerikan devlet politikaların izlerine rastlamanın mümkün olacağı düşünülmektedir. Nitel içerik analizi yöntemiyle incelenen belgeselde, Çin'in negatif anlamlandırılmasını sağlayan üç tema belirlenerek bu doğrultuda çalışmanın amacına hizmet eden film içeriğindeki öğeler (sahneler, görüntüler vd.) kategorize edilip yorumlanmıştır. Sonuç olarak ABD merkezli egemen ideolojinin yeniden üretildiği tespit edilerek ÇHC'nin olumsuz yönde temsil edildiği bulgularına ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** ABD-Çin İlişkisi, Sinemada Uluslararası İlişkiler, Sinemada Çin Temsili

<sup>1</sup> Öğr. Gör. Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Basın ve Halkla İlişkiler Şb. Md., ahmet.sunal@ksbu.edu.tr, ORCID ID. 0000-0002-3407-1291

## The Reflection of U.S.-China Relations in Cinema: The Case of the Documentary 'American Factory'

### Abstract

After the end of Mao's era, the People's Republic of China (PRC) has been steadily embracing the global economic paradigm and is advancing towards becoming the world's largest economy. The United States, which remains the leader of the global financial system, perceives this rise as a threat and has developed various strategies to prevent China's empowerment. One such strategy involves incorporating ideological and political messages into the content of media tools or shaping the content accordingly to influence large audiences. As Althusser suggests, media tools serve as a means of spreading the ideology of the ruling class, ensuring the continuity of the existing system. Cinema, as a significant media tool, reflects the dominant power's worldview. For instance, any negative perception targeted towards a country by the U.S. can be communicated to the public through documentaries representing that country. This, in turn, helps the U.S. maintain its global dominance or leadership position. In this study, it is attempted to reveal the negative perception of the U.S. towards China through the documentary "American Factory" on the American-based international online video platform Netflix, which has millions of subscribers worldwide. The analysis was conducted with a focus on the political relations between the two countries. Ultimately, since Netflix is a profit-driven part of the global neoliberal system, which is led by the U.S., it is considered likely that traces of American state policies can be found in its content. In the documentary analyzed through qualitative content analysis, three themes that contribute to the negative portrayal of China were identified, and based on these, the elements within the film content (scenes, images, etc.) serving the purpose of the study were categorized and interpreted. As a result, it was determined that the dominant ideology, centered in the U.S., was being reproduced and that China was represented negatively.

**Keywords:** U.S.-China Relations, International Relations in Cinema, Chinese Representation in Cinema

### GİRİŞ

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşü sonrası tek kutuplu dünyada egemen konuma yükselen ABD, geliştirdiği neoliberal veya ileri kapitalist anlayışın tüm dünyaya yayılmasını sağlamıştır. Uluslararası yatırımların kolaylaştığı bu paradigmayla beraber ABD-Batı merkezli şirketler de bundan faydalanarak farklı ülkelerde yatırımlarını genişletmişlerdir. Böylece şirketler, maliyetlerine olumlu anlamda katkı sağlayacak ülkeleri tercih edip neoliberal veya ileri kapitalist sistemin fırsatlarından yararlanmışlardır. Bu ülkelerden birisi olan ve sermaye akışından faydalanan Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), piyasa ekonomisi rekabetinde ulus ötesi şirketlere, örneğin ucuz üretim süreci gibi sunduğu avantajlardan dolayı ciddi bir yükseliş gerçekleştirmiş, bununla birlikte biriktirdiği sermayeyle farklı ülkelere yatırımlarını aktararak uluslararası etki alanını genişletmiştir. Çin'in ekonomik gücünün artması, bunun dışında Örmeci'nin (2013, s. 4) de belirttiği gibi 11 Eylül 2001 sonrası uyguladığı hatalı politikalar dolayısıyla prestij kaybına uğrayıp düşüşe geçen ABD ise küresel neoliberal sistemin yönlendiricisi konumundaki rolünde zafiyet sinyali vermeye başlamıştır. Böylelikle tek kutuplu dünya düzeni çok boyutlu düzene doğru evrilmiş, güç dengeleri yeniden oluşmuştur. Ayrıca Çinli şirketlerin, kendi devletlerinin sağladığı maddi olanaklardan faydalanarak Batılı şirketleri

*Araştırma Makalesi: Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansımaları: "American Factory" Belgeseli Örneği*

rekabet açısından zorladıkları bilinmektedir. Böylelikle ABD, Çin'e karşı farklı yaptırım politikaları izleyerek gücünü zayıflatmaya çalışmakta, aynı zamanda ABD merkezli şirketlerin, Çinli şirketlerin getirdiği zorlu rekabet koşullarına karşı korumak istemektedir. Kısaca ABD, kendi hegemonyasını sürdürme ve küresel sermaye sistemini yönlendirme ve kontrol etme adına politikalar geliştirmektedir.

ÇHC, mevcut küresel kapitalist paradigmada önemli bir konuma yükselene kadar, iç ve dış faktörlerin etkili olduğu farklı evrelerden geçmiştir. Mao Zedong tarafından 1949 yılında kurulan ÇHC'de ilk etapta komünist rejiminin ideolojik politikaları esas alınarak planlı ekonomi modeli kapsamında devlet kontrolü altında üretim gerçekleştirilmiştir. Bu ülke, Mao dönemi sonrası ise küresel piyasa şartlarına daha uyumlu hale gelerek neoliberal sistemin üretim merkezlerinden biri haline dönüşmüştür. Erman'a (2019) göre Deng Xiaoping'in iktidara gelmesiyle 1978 yılından itibaren ÇHC, küresel ekonomik sistemde ağırlığını hissettirmeye başlayarak önemli bir aktör haline gelmiştir. Bu devlet kendine özgü ekonomi modeliyle, yani katı devlet denetimi kapsamında neoliberal unsurların entegrasyonu ile başarılı bir şekilde dünya piyasasına açılmıştır (Harvey, 2021, s. 129-130). ÇHC'nin bir süre sonra ekonomide ABD ile yarışır hale gelmesi ise Amerikalılar tarafından statükolarına ve liberal küresel düzene tehdit olarak algılanmış (Muschter, 2024), bu fenomen de ikili ilişkilerine yansımıştır. Son yıllarda, iki ülke arasındaki ilişkide, iş birliği odaklı ekonomik çıkarlar yerine diplomasi ve diyalog ağırlığını kaybederek güç ve güvenlik politikalarının ön plana çıktığı (Maull, Stanzel, & Thimm, 2023, s. 6) gözlemlenmektedir. Böylece ABD ile bu ülke merkezli şirketlerin, neoliberal sistemdeki kazançlarının sürmesi adına ÇHC'nin kitle iletişim araçlarıyla negatif biçimde temsil edileceği değerlendirilmektedir. Örneğin Chomsky, ABD'nin küresel müdahaleci gücünün azaldığını ancak propagandayla bunu kapatmaya çalıştığını belirtmektedir (Uzel, 2020, s. 52-54). ABD'nin uluslararası medya kuruluşlarının (diğer ülkelerin) kültür ve iletişim üzerinde ciddi etkileri bulunmaktadır (Erdoğan, 1997, s. 332-333). Böylelikle kitle iletişim araçlarının hegemonyanın sürdürülmesi açısından önemi anlaşılmış olacaktır.

Kitle iletişim araçları insanların algılarının oluşmasında, davranış biçimlerinin şekillenmesinde, politik yönlendirmelerde vb. etkili olmaktadır. Gerbner'in yetiştirme kuramına göre örneğin medya insanların toplumsal realiteyi algılayış biçimini uzun vadede etkilemektedir (Özçetin, 2018, s. 128-129). Bu doğrultuda gerçek dünyanın olguları farklı olsa bile izleyicilerin algı dünyası medya içeriğine göre şekillenmektedir (Batuş, Alver, Arık, Çoban, & Çığ, 2006, s. 34). ABD de küresel kitle iletişim araçları hakimiyetiyle içeriği kendi menfaatleri çerçevesinde düzenleyebilmektedir. Genelde Amerika'nın kültürel özelliklerini, politik istikametini veya genel olarak liberal değerleri yansıtan Batı merkezli kitle iletişim araçları, içerikleriyle bu ideolojiyi yeniden üretmek için mevcut sistemin devamlılığına yönelik yayın politikası benimsedikleri değerlendirilmektedir. Neticede para politikalarıyla küresel dinamizmi etkileyebilen ve sermaye akışını kanalize edebilen ABD'nin çerçevelediği ideoloji doğrultusunda hareket eden büyük medya organları, bu sistemden kazanç elde etmektedirler. Chomsky (1993), Amerikan devletiyle medya şirketleri arasındaki yakın ilişkiye örnekler sunmuştur. Böylece mevcut sistemde ABD'ye rakip olan bir devletin olumsuz anlamda temsil edileceği varsayılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, ABD-ÇHC arasındaki diplomatik ilişkiler baz alınarak Çin'e karşı negatif bakış açısını, Amerikan merkezli Netflix şirketinin "American Factory"

*Araştırma Makalesi: Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği*

belgeseli üzerinden ortaya koymaktır. ABD merkezli çevrim içi video platformunun, Amerikan egemen ideolojiyi yeniden ürettiği varsayılarak belgeselde Çin'in olumsuz perspektifle ele alındığı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda nitel içerik analiz yöntemiyle çalışmanın amacına uygun film içeriğinden üç tema, tümevarım kodlama anlayışıyla belirlenerek yorumlanmıştır. Sonuç kısmında ise araştırma sorusu olan, "American Factory belgeseli Çin'i, ABD politikalarını destekleyecek şekilde mi temsil ediyor?" sorusu elde edilen bulgularla cevaplanmıştır.

## **ÇİN'İN ÖNEMLİ BİR AKTÖR OLARAK KÜRESEL SİSTEMDE YÜKSELİŞİ VE ABD İLE REKABETİ**

Köklü bir tarihe sahip olan Çin'in, iç ve dış dinamiklerin etkileri sonucu bugünkü politik rotasına ulaştığı ve küresel alanda önemli bir aktöre dönüştüğü ifade edilebilir. Hartmann'a (2006, s. 9-10) göre bu ülkenin geçmişte yaşadığı doğal felaketler, savaşlar, ayaklanmalar vd. kaotik gelişmeler Çin'in politik kültürünün şekillenmesinde etki etmiştir. Mevcut yönetim biçimi veya parti devleti sisteminin kökeni ise 1949 yılına dayanmakta fakat ekonomik işleyişte kuruluştan beri birtakım reformlar gerçekleştirilerek bugünkü özelliğine ulaşmıştır. Schmalz ve Ebenau (2011, s. 119), Mao Zedong önderliğinde bu devletin kuruluşu olan 1949 yılından 1978'e kadar içe dönük sosyalist strateji uygulandığını aktarmışlardır. Sonrasında birtakım pazar ekonomisi reformu gerçekleştirilmiş ancak kademeli liberalleşme devletin sıkı kontrolünde yapılmış ve devlet ekonomi üzerindeki hâkim rolünü sürdürmüştür.

1978 yılından itibaren ÇHC'nin yeni Devlet Başkanı Deng Xiaoping, uyguladığı reform politikalarıyla bu ülkeyi dış pazara açmaya başlamış, dış sermaye de düşük iş gücü ücreti vd. uygun yatırım koşulları nedeniyle Çin'e yatırım yapmaya başlamıştır. Çin'in kapitalistleştirme sürecini başta ABD yönetimi de desteklemiş, Amerikan şirketleri de bu ülkenin sunduğu ucuz, disiplinli ve nitelikli iş gücünden faydalanmışlardır (Gürel, 2019, s. 41-45). Pragmatik yönüyle ilişkilendirilen Başkan Xiaoping; tarım, endüstri, savunma ve bilimde ülkeyi modernleşme yoluna götürmüş (Schmidt-Glitzler, 1999, s. 95-97) ayrıca Dünya Bankası ve IMF'ye kabul edilip sanayileşmedeki modernleşmede de gerekli finansal desteği alarak ekonomisindeki büyümeyi hızlandırmıştır (Schüller, 1994). SSCB'nin çöküşü sonrası ise Çin'deki komünist yönetim iktidarını sürdürebilmek adına, 1989 ayaklanmalarındaki antidemokratik baskıcı tutumundan dolayı aldıkları yaptırım cezasını da göz önünde tutup reform politikalarını genişleterek özel sektörü güçlendirmiştir (Fröhlich, 2020, s. 124). Böylelikle Çin'deki iktidarın kapitalist sistemle komünist temelli ideolojiyi harmanlayıp kendine özgü bir yönetim biçimi oluşturarak hem otoriter parti devletini devam ettirme hem de neoliberal küresel sistemin kurallarını dikkate alıp bu ülkenin önemli bir aktör olması açısından hareket ettiği anlaşılmaktadır.

Çin'in son otuz yılda geçirdiği mucizevi ekonomik yükselişinin en temel yapı taşlarından birisi, ülkenin ucuz emek rezervlerini küresel kapitalizmin kullanımına açmasıdır (Gökten, 2012, s. 101- 102). Bu ülke elindeki kaynakları verimli kullanarak küresel rekabette yer almaktadır (Duran & Yılmaz, 2020, s. 77). Örneğin Volkswagen'in herkes tarafından ulaşılabilir elektrikli araç üretimi konusu bağlamında Center Automotive Research (CAR) Enstitüsü Direktörü Ferdinand Dudenhöffer, uygun fiyatlı Alman elektrikli aracın, maliyet avantajından dolayı sadece Çin'de üretilbileceğini belirtmiştir

*Araştırma Makalesi: Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansımaları: "American Factory" Belgeseli Örneği*

(Bethmann, 2024). Nihayetinde Çin, serbest piyasa ekonomisinde Batılı şirketler için üretim merkezi haline dönüşmüş, sermayenin buraya akması için gerekli koşulları oluşturmuştur. ÇHC ekonomik alandaki yükselişiyle Batılı merkez devletlerle yarışır hale gelmiş, hatta onları geçmeyi de başarmıştır. En büyük ekonomilerden biri olarak; kişi başına düşen gelirlerin yükselmesi, global sistemde ekonomik, politik ve kültürel etkisi de artmıştır (Yağcı & Bakır, 2019, s. 11- 19). ÇHC ekonomik olarak büyüdüğü dönemde, Schmidt ve Heilmann'a (2012, s. 36) göre Birleşmiş Milletler içerisinde ABD'nin karşısına çıkmaktan kaçınmış, yeraltı kaynaklarından faydalandığı ülkelere uygulanması planlanan ambargo kararlarını da Rusya'yla iş birliği arayarak durdurmaya veya yumuşatmaya çalışmıştır. Çin'in böylece küresel bir aktör olarak konumunu belirleyecek veya güçlendirecek ekonomik büyümesine odaklandığı ve bunu etkileyecek risk faktörlerini minimize ederek denge politikası oluşturmaya çalıştığı değerlendirilebilir. Oktay (2023, s. 77), ÇHC'nin uluslararası ilişkiler stratejisini reformcu Başkan Deng Xiaoping'in, "Gücünü göstermeden zamanını bekle" anlayışıyla bir süre devam ettirdiğini ancak Üngör'ün (2024, s. 91) de ifade ettiği gibi askeri, ekonomik ve teknolojik sahada etkisini artırdıkça ABD'ye karşı "kısasa kısas" ilkesine göre hareket edeceğini göstermeye başlamıştır.

Çin ekonomik faaliyetleriyle, diplomatik girişimlerini de yaygınlaştırmaktadır. Bu ülke ayrıca kendi global finans kuruluşu "AIIB" (Asian Infrastructure Investment Bank) ile oluşturduğu projeleri ve etkisi altında yükselmek isteyen ülkeleri desteklemektedir (Sieren, 2018, s. 12). ÇHC örneğin, Afrika'da altyapı çalışmaları gerçekleştirerek orada bulunan yeraltı kaynakları üzerinde etkisini genişletmektedir (Üngör, 2024, s. 91-92). Bunun dışında ABD'nin hatalı politikaları dolayısıyla Orta Doğu ülkeleri tarafından Çin'e karşı olumlu bakış açısı oransal olarak yükselerek iş birlikleri artmaktadır (Phillips, 2024). Bu da ÇHC'nin, dünyanın enerji kaynakları açısından önemli bölgesinde etki alanını genişletmektedir. Neticede Çin gelişmiş bir ülke olarak yüksek enerji ihtiyacının önemli kısmını Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden karşılamaktadır (Ziegler & Menon, 2014, s. 27). Enerji dışında bilgisayar, araba, uçak, rüzgâr türbini vb. ileri teknolojik üretimler için de kritik yeraltı kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır (Fels, 2022, s. 309). Çin'in kendi sınırlarında nadir toprak elementleri gibi kritik mineral rezervlerinin çoğu bulunmakta ve bunları küresel politik çıkarları doğrultusunda kullanabilmektedir (Umbach 2019). Böylece Çin, piyasa ekonomisinde üretim sürecinin temeli sayılan doğal kaynakların kontrolünde önemli girişimlerde bulunup uluslararası piyasa mekanizmasına etki ederek bu konuda ABD'nin statüsünü sarsmaktadır.

ÇHC'nin ekonomik alanda güçlenerek hızlı bir yükseliş gerçekleştirmesi, ABD tarafından tedirginlikle karşılanmaktadır. Amerikalılar, Çin'in yükselişini 21.yüzyılın stratejik meydan okuması olarak görmenin dışında (Schröder, 2010, s. 17) dünyayı askeri, ekonomik ve politik olarak domine etmek isteyen bir güç olarak anlamlandırıp (Theveßen, Brieger, Röller, & Schoeneborn, 2022) bu devleti mücadele edilmesi gereken bir aktör olarak tanımlamaktadırlar (Atlığ, 2024, s. 87). Başlangıçta daha çok uluslararası toplumun marjinal bir üyesi olan ÇHC, zamanla bölgesel güce dönüşerek küresel güç olma yolundadır (Grano, 2021, s. 60). Çin de kendisini gösterdikleri çok boyutlu küresel düzeni savunmaktadır (Muschter, 2024). ABD ise statükosunu sürdürmek adına farklı hükümet dönemlerinde ÇHC'ye karşı farklı ilişkiler veya mücadele yöntemleri geliştirilmiştir. 2000 yılında Clinton, Amerikan şirketlerinin menfaatlerini gözeterek ABD-Çin ticari ilişkilerinde iyileştirmelere gitmek adına kongreyi ikna etmiş ancak G.W. Bush döneminde ÇHC ticari ortaktan ziyade

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansımaları: "American Factory" Belgeseli Örneği

stratejik rakip olarak ilan edilmiştir. 11 Eylül terör saldırıları sonrası ise mecburi ortaklık ve iki tarafın faydalandığı iş birliği süreci başlamıştır. Fakat Çin'in askeri modernizasyonu ile beraber bölgesel dengeleri değiştirmeye başlaması, 2011 yılında Obama tarafından jeopolitik odağın Orta Doğu'dan Asya-Pasifik'e kaymasına sebebiyet vermiş, Avustralya'nın kuzey kıyasına Amerikan askerleri konuşlandırılarak Çin'in oluşturduğu tehdide karşı mesaj gönderilmiştir (Hook & Spanier, 2014, s. 362-365). ABD Başkanı Barack Obama'nın böylece realist güvenlikçi yaklaşım yansıttığı gözlemlenmektedir. Ancak Bader'e (2012, s. 21) göre yaşanan küresel ekonomik krizin daha da derinleşmemesi ve ABD'nin ilişkilerinin zayıf olduğu bazı tehdit oluşturan ülkelerle (Kuzey Kore, İran) Çin'in iyi ilişkilerinin bulunması bu devletin kritik rolünü de göstermiştir. Neticede Obama, ABD-Çin ilişkilerinin iyi olmasının dünya için önemli olduğu ifade etmiştir (Süddeutsche Zeitung, 2012). Ancak Çin'in güçlenmesine karşı Trump farklı politikalar izleyip bir dizi önlemler alarak iki ülke arasında yaşanan ticaret savaşı belirginleşmiştir. 2018 yılında Amerikan dış ticaret açığının yarısında fazlası Çin'e karşı verilen açıktan oluşuyordu (Akkemik & Tuncer, 2019, s. 86). Trump, ABD'nin daha önce uyguladığı liberal uluslararasılık stratejisi yerine tamamen ABD'nin menfaatlerini önceleyen "Önce Amerika" söylemini destekleyen politikaları uygulayıp müttefikleri ile ilişkilerinde hasar oluşturmuş, bu da bölgedeki etkinliğini zayıflatarak Çin'in yükselişinin önüne geçilememesinin nedenleri arasında değerlendirilmiştir (Demir, 2020, s. 243-244). Biden ise Çin'e karşı efektif mücadelede Trump'ın aksine dost devletlerle beraber hareket edilmesi gerektiğini ama aynı zamanda küresel sorunlar karşısında (iklim krizi, nükleer silahlanma vb.) Pekin'le kooperasyonun öneminden de bahsetmiştir (2020). Nihayetinde belirtilen küresel riskler karşısında her iki ülke de zarar görebileceği için çözüm açısından iş birliği gerekmektedir. Fakat global problemler dışında ABD-ÇHC arasından son yıllarda diplomasi ve diyalog ağırlığını kaybederek güç ve güvenlik politikalarının ön plana çıktığı (Maull, Stanzel, & Thimm, 2023, s. 6-12) gözlemlenmektedir.

Genel olarak ABD ile ÇHC arasındaki çatışma farklı alanlarda gerçekleşmektedir. Ekonomik açıdan bakıldığında ticaret savaşı ile aynı zamanda yenilikçi teknolojideki rekabet odak noktasında bulunmakta, politik perspektiften incelendiğinde ise yeraltı kaynakları mücadelesiyle beraber Güney Çin Denizi'nde serbest dolaşım ve Tayvan anlaşmazlığı yer almaktadır. Ancak her ülke arasında daha pek çok konuda gerilimin tırmanma potansiyeli bulunmaktadır (Muschter, 2024). ABD küresel hakimiyetini sürdürmeye yönelik The Economist'te (2024) belirtildiği gibi Çin'e birçok kısıtlama uygulamaktadır. Neticede ABD, neoliberal sistemdeki hakimiyetiyle beraber yönlendirici güç pozisyonunu (Albritton, Jessop, & Westra, 2018, s. 77) kaybetmek istememektedir. Ancak Çin, başta teknolojiye liderliği (Üngör, 2024, s. 90) olmak üzere diğer alanlardaki istikrarları gelişmesi dolayısıyla küresel alanda hâkim güç olma yolunda ilerlemektedir.

## AMERİKAN POLİTİKALARININ SİNEMADAKİ TEMSİLE ETKİSİ

Sinema ve gerçek hayat ilişkili olduğundan var olan düzen filmlerden okunabilmektedir. Aynı zamanda siyasi mekanizmanın etkileri filmlere yansıtılabilmektedir. Dorsay (2003, s. 41), sinemayı siyasi bir olay olarak değerlendirerek geniş kitlelere bakış açısı empoze edebilmesinin ona bu tanımı kazandırdığını belirtmektedir. Bir filmde belirgin siyasi mesajlar olmasa bile çok fazla kişiye ulaşabildiğinden dolayı siyasi bir işlevi olduğu ifade edilebilir. Yine Hamenstädt'e (2016,

*Araştırma Makalesi: Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansımaları: "American Factory" Belgeseli Örneği*

s. 34) göre apolitik formatlı filmlerde bile politik bağlantılar söz konusudur. Filmlerle dünyaya bakış açımız veya ideolojimiz şekillenebilmekte, politik karar alma süreçlerimiz etkilenebilmektedir. Neticede filmler gerçeği yansıtmının dışında bunları yorumlamaktadır (Schroer, 2017). Böylece Douglas'ın (2013) da belirttiği gibi filmler çeşitli görme biçimleri sunarak olgu ve olayları izleyicilere aktarmakta ayrıca toplumsal gerçekliğin de anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Nihayetinde filmlerde ideolojik öğeler yer almaktadır. Althusser (2008, s. 63-67), egemen sınıfın ideolojisini yayan devletin ideolojik aygıtları (DİA) kapsamında değerlendirdiği haberleşme ve kültürel DİA'ların kamusal veya özel oluşunun fark etmediğini dile getirerek önemli olanın sistemin işleyişini sağlayan ideolojinin aktarılması olduğunu belirtmektedir. Bir ideolojik araç olarak sinema da gerek kamusal yapım gerek özel yapım olsun egemen ideolojiyi yeniden üreterek var olan toplumsal sistemin sürdürülmesi açısından önemli bir unsurdur.

Yılmaz (2008, s. 71) ise filmlerin mevcut statükoyu doğal bir durummuş gibi sunarak içinde bulunulan kültürel, ekonomik, politik vb. durumların en doğru tercih olarak gösterip (ör. Amerikan yaşam tarzı) bunların devamlılığını sağlayan bir araç olduğunu belirtmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası liberal dünyanın başaktörü olan ABD, SSCB'nin dağılmasının ardından ise neoliberal düzenin küresel yönlendiricisi olarak tanımlanmıştır. Belirtilen süreçlerde ABD, hegemonyasını kitle iletişim araçları üzerinden kabullendirmiştir. Bunlar özel yayın kuruluşlarının aktardıkları içerikleriyle gerçekleşmiştir. Herman ve Chomsky (2017, s. 15-23), neoliberal politikaların da etkisiyle Amerikan büyük yayın kuruluşlarının dünya üzerinde başlıca film stüdyoları, TV şebekelerine vb. sahip olduklarını ifade ederek bunların ABD hükümetleri tarafından da desteklendiklerini belirtmektedir. Zaten Hug'un (2010) da aktardığı üzere ABD hükümetinin film endüstrisiyle, Birinci Dünya Savaşı'ndan beri yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu da Amerikan yöneticilerinin sinemayla olan bağlantısını göstermektedir. Nihayetinde Yılmaz'ın (2008, s. 64) da Gramsci'ye atıf yaparak belirttiği gibi 20. yüzyılda kültürel/ideolojik iktidarın daha büyük önem taşıdığı değerlendirilmiş, bu doğrultuda Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde devletin baskıcı aygıtları geri plana çekilmiştir. Ryan ve Kellner (2010, s. 37) de kültürel temsiller üzerinde hakimiyet kurmanın toplumsal iktidarın korunması açısından önemine değinerek sinemanın da kültürel temsillerin arenası olduğunu belirtmektedirler. Böylelikle filmlerin toplum üzerindeki etkisi görülerek Amerikan siyasetinin sinemayla yakın ilişkisi daha iyi anlaşılmaktadır.

Amerikan sinemasının başta Hollywood olmak üzere ülkenin politik istikametiyle genelde uyumluluk gösterdiği ve bu politikaların şekline göre filmlerin içerikleri de etkilendiği değerlendirilebilir. Schmidt (2003), ABD hükümetinin Hollywood'dan ideolojik açıdan faydalandığını belirterek konu hakkında bazı örnekler vermiştir. Örneğin Amerikan film endüstrisi Hollywood, 1940'larda ülkenin İkinci Dünya Savaşı'na katılımını yedi bölümlük "Why We Fight" film serisiyle eşlik etmiş, 1950'lerde ise komünizm fobisini körüklemiş veya 1980'lerde başkanlar Reagan ve Bush'un güçlü ulus misyonunu yansıtan karakterler (Schwarzenegger, Stallone vb.) oluşturmuştur. Yine Işıkmann'a (2009, s. 185) göre 11 Eylül saldırıları sonrası savaş film furyası başlamış, etken olarak ise gerçek hayattaki askeri müdahaleye yönelik propaganda gösterilmiştir. Nihayetinde Amerikan dış politikası sinema da dahil olmak üzere medya tarafından takip edilmektedir. Ayrıca "ötekiler" hakkında filmler yapılırken genelde Amerikan Savunma Bakanlığına desteklerinden dolayı teşekkür edildiğinden dolayı devlet ile sinema arasındaki yakın

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

bağlantı da görülmektedir. Hug (2010) ise ABD hükümetinin Amerikan değerlerini ve bakış açısını küresel alanda yaymak için sinema endüstrisini özellikle destekleyip koruduklarını ifade etmektedir.

Amerikan film endüstrisi, ABD ulus bilincini oluşturmak açısından ciddi bir katkı sunmuştur. Ayrıca hükümetle de yakın ilişkilerinden dolayı Vietnam savaşı dışında özellikle dış politikada eleştirel tutumdan kaçınmıştır. Film endüstrisi, toplumla ortak nokta bulma konusunda ise ortak düşman imgesinden faydalanmış, sürekli tehdit altında olduklarını hissettirmiştir. Dönemsel olarak Nazi Almanya'sı, Japonlar veya komünistler bu kategoride değerlendirilmiş (Hug, 2010) ve filmlerde kullanılan düşman temsilleri, dönemlere göre farklı özelliklerle biçimlendirilmiştir. Örneğin zamanında raketler ve nükleer silah tehdit unsuru olarak değerlendirilirken günümüzde ise siber saldırılar gösterilebilmektedir (Hamenstädt, 2016). Bunun dışında filmlerde, Amerikalıların şiddet başvurusunu meşrulaştırmaya yönelik bir anlatı yapısı oluşturularak örneğin Orta Doğuların çarpık sisteminde şiddet dışında başka çare olmadığı anlatılmaya çalışılmaktadır (Carter & Dodds, 2014). Böylece ABD'nin statükosunu sürdürmesi adına filmlerde düşmanlar belirli özelliklerle çerçevelenip sistem tehdidi olarak şekillendirilebilmekte, Amerikalıların da buna karşı kullandıkları her türlü yöntem meşrulaştırılarak kurtarıcı pozisyonunda gösterilmektedir. Burada Amerikan politikalarının da referans alındığı şeklinde değerlendirme yapılabilir.

Chomsky, ABD'nin küresel hakimiyet politikalarıyla bu ülkenin çok uluslu şirketlerinin önünün açılarak güçlendiklerini belirtmektedir (Uzel, 2020, s. 48). Böylelikle ABD ile bu ülke merkezli şirketlerin iş birliği içerisinde oldukları sonucuna varılabilir. Nihayetinde Çinli hükümetin de kendine has ekonomi modelinde kendi ülkesinin şirketlerini desteklediği görülmektedir. Netflix de Amerikan merkezli dünyaya yayılan bir video şirketi olduğundan dolayı ABD-Batı merkezli kapitalist sistemi destekleyen veya ideolojisini benimseyen bir yayın politikasına sahip olduğu değerlendirilebilir. Neticede Avery'nin (2024) verdiği örneklerde belirttiği gibi Netflix yönetiminin Amerikan politikacılarıyla yakın ilişkisi bulunmaktadır. Herman ve Chomsky de (2017, s. 15) medyanın, kendisini kontrol ve finanse eden hâkim güçlerin menfaatlerine yönelik yayın anlayışını benimsediğini, Comolli ve Narboni (2019, s. 91) ise her filmin ekonomik sistemin bir parçası olduğundan dolayı aynı zamanda ideolojik sistemin de bir ögesi olduğunu aktarmaktadırlar. Bu doğrultuda sonuç olarak filmlerdeki temsiller Amerikan sisteminin benimsediği ideoloji doğrultusunda şekil alabilmektedir.

## YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, ABD-ÇHC arasındaki diplomatik ilişkiler baz alınarak Çin'e karşı negatif bakış açısını, Amerikan merkezli Netflix şirketinin "America Factory" belgeseli üzerinden ortaya koymaktır. ABD merkezli çevrim içi video platformunun, Amerikan egemen ideolojiyi yeniden ürettiği varsayılarak belgeselde Çin'in olumsuz perspektifle ele alındığı değerlendirilmektedir. Araştırmanın amacına ulaşmak için nitel içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Neuman'a göre içerik analizi, "Bir metnin (yani bir kitap, makale, film, internet sayfası) içeriğini (yani mesajları, anlamları, sembolleri) görmemizi sağlar" (2022, s. 589). Böylelikle araştırma amacına hizmet eden bulgular metin içeriğinden çıkartılabilmektedir. Gökçe'nin (2019, s. 36) de belirttiği gibi içerik analizinin



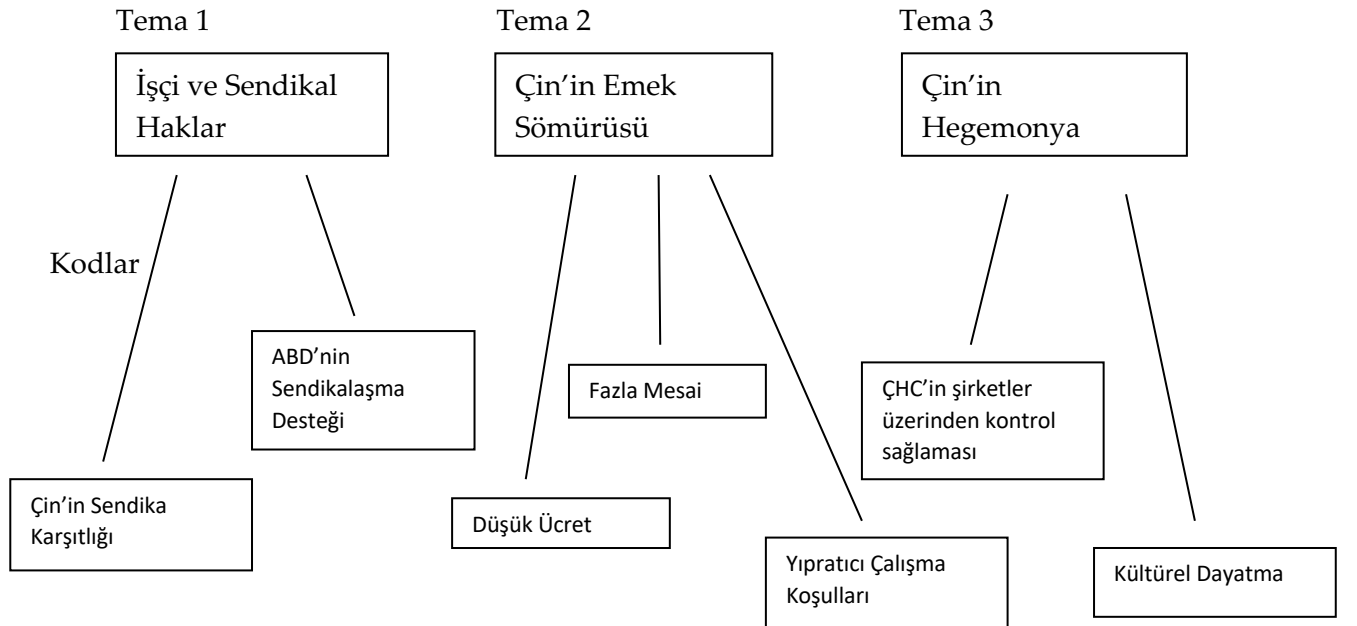
**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

temel amacı araştırma sorusuna veya sorularına hizmet eden verileri tespit ederek analiz etmektir.

İçerik analizi beş adımdan oluşmaktadır. İlk olarak tüm bilimsel araştırmalarda olduğu gibi araştırmanın konusu belirlenmektedir. Ardından analizde kullanılacak materyal (yazılı, sözlü ve görsel) belirlenerek örneklem oluşturulmaktadır. Tercih edilen materyalde analizin sistemli bir şekilde yapılması için ise kategoriler/temalar oluşturulmaktadır. Oluşturulan temalara, metinden çıkartılan veriler kodlanarak bilimsel perspektifte yorumlanmaktadır (Metin & Ünal, 2022, s. 283). Sonuç kısmında ise araştırma sorusuna/sorularına göre bulgular değerlendirilmektedir. Creswell (2018, s. 66) ayrıca nitel araştırmanın katı kurallarının olmadığını ifade etmektedir.

Bu araştırmada ise siyasi ilişkiler merkeze alınarak ABD'nin ÇHC'ye karşı bakış açısı, "American Factory" belgeseli üzerinden incelenecektir. Belgeselin örnekleme alınma sebebi ise Çin temalı olmasıyla beraber çalışmanın evrenini oluşturan Netflix şirketinin merkezinin ABD'de bulunmasından dolayı Amerikan-Batı merkezli ideolojiyi yansıtmaya ihtimalidir. Şirketin küresel etki alanı olduğundan dolayı Amerikan ideolojisinin veya politikalarının bu belgeye yansıtacağı ve ABD'nin Çin'e yönelik siyasi tutumuyla örtüşeceği düşünülmektedir.

Belgeselde, "American Factory belgeseli Çin'i, ABD politikalarını destekleyecek şekilde mi temsil ediyor?" sorusu cevaplanacaktır. Araştırma sorusunun cevaplanmasını sağlayacak temalar ise tümevarım yöntemiyle kodlama esnasında ve sonrasında oluşturulmuştur. Kodlama yapılırken Soldana'nın (2023, s. 17) Guest, MacQueen & Namey (2012) ile Morse (2007) ve Seidman'dan (2013) aktardığı gibi araştırma sorusunu ilgilendiren bölümler daha çok dikkate alınmıştır. Oluşturulan temalar ve kodlar ise şu şekildedir;



## "AMERICAN FACTORY" BELGESELİNDE ÇİN TEMSİLİ

### Belgeselin Özeti

Yönetmenliğini Steven Bognar ve Julia Reichert'in yaptığı "American Factory" isimli belgesel yaklaşık 1 saat 50 dakika sürmektedir. Belgeselde, ABD'nin Ohio eyaletinin Dayton şehrinde bulunan General Motors fabrikasının iflasının ardından, Çinli küresel otomobil camı üreticisi Fuyao'nun bu fabrikayı satın alıp Amerika'da da üretimini sürdürdüğü anlatılmaktadır. Burada tekrar çalışmaya başlayan Amerikalı işçiler ise daha önceki yaşam standartlarına kıyasla zorlu koşullarla karşılaşmışlardır. İşçiler gerek düşük ücretler gerek sert çalışma koşulları karşısında zorlanmaktadırlar. Çinli yöneticilerin sıkı çalışma düzeni ve işçi haklarına pek önem vermemeleri sendikayı da harekete geçirmiştir. Ancak Çinliler, sendikalara karşı olduklarını defalarca vurgulayarak bu oluşumların karşısında olduklarını göstermişlerdir. Özetle belgesel, küreselleşen çok boyutlu dünyada Amerikan veya Batı kapitalizminin standartlarını devre dışı bırakmaya çalışan Çin kapitalizmini konu almaktadır.

### Temalar

#### 1.İşçi ve Sendikal Haklar

"İşçi ve Sendikal Haklar" teması, belgeseldeki sendikal girişimler ve işçilerin yaşadığı zorluklar konusunu işlemektedir. "Çin'in Sendika Karşıtlığı" ve "ABD'nin Sendikalaşma Desteği" ise bu temayı destekleyen kodlar olarak belirlenmiştir. Sendikalar, demokratik sistemin önemli bir ögesi olmakla beraber Batı kültürünün geliştirdiği bir yapılanmadır. Fransız Devrimi'yle feodal toplumdaki yaşanan köklü toplumsal değişim, teoride eşitlikçi liberal yaşam şartlarını benimsetmeye başlatmıştır. Bu doğrultuda güç kazanan burjuva sınıfı, kapitalist sistemin temellerini atarak endüstri çağına geçişte merkezi rol almıştır. Ancak sanayileşme dönemi, Fransız Devrimi'nin eşitlik ilkesi yerine sermaye sahiplerinin maddi kazanç motivasyonu ile şekillenerek işçi sınıfının zorlu şartlar altında yaşamına devam etmesine neden olmuştur. Böylece işçilerin yaşam standartlarını iyileştirme ve düzenle mücadele açısından sendikalar oluşturulmuştur. Schroeder ve Wessels'e (2003, s. 11) göre 19.yüzyılın ortalarında kurulan sendikalar, endüstri toplumunun en önemli demokrasi ve sosyal politikalarının aktörlerindendi. Batı'daki sendikal örgütlenmeler işçilerin yaşamlarını düzeltmeye yönelik önemli girişimlerde bulunmuşlardı. İkinci Dünya Savaşı sonrası Keynesyen ekonomi modeli döneminde ise refah açısından işçilerin altın çağı yaşadığı değerlendirilmektedir. Fakat sendikal girişimlerin, 1980'lerden itibaren neoliberal paradigmanın yaygınlaşmasıyla etkisinde azalma görülmüştür. Devletler, küresel sermaye akışını destekleyen politikaları yürürlüğe koyarak işçileri öncesine göre savunmasız bırakmışlardır. Çin gibi emek değerinin düşük olan ülkelerin yükselişi ise küresel sistemdeki emek piyasasını işçiler açısından olumsuz etkilemiştir. Alman sendika kuruluşu IG Metall Wolfsburg'un (2005) paylaştığı bilgiler doğrultusunda ÇHC'de bağımsız sendikal faaliyetler, 1992 sendika kanunlarıyla yasaklanmıştır. Tek sendikal örgüt ise devlet kontrolü altında varlığını sürdürmektedir. Bu da Çin'deki işçilerin haklarının kısıtlandığı ve devlet politikaları doğrultusunda biçimlendiği şeklinde yorumlanabilir. Neticede Gökten'in (2012) de ifade ettiği gibi ÇHC'de grev hakkı bulunmamaktadır. Ayrıca Komünist Parti, ülkenin siyasal sistemi üzerinde tek egemen güçtür ve tüm devlet örgütü, toplumsal kurumlar üzerinde denetime

*Araştırma Makalesi: Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansımaları: "American Factory" Belgeseli Örneği*

sahiptir (Uzun, 2010, s. 313). Böylelikle Çin merkezli şirketlerin, devletin desteğiyle uygun ücretli işçilerle çalıştıkları ifade edilebilir ve yatırım için açıldıkları Batı'da da maliyetleri düşürme adına aynı uygulamaları sürdürmek istedikleri söylenebilir.

"American Factory" belgeselinde de Çin merkezli Fuyao şirketi ile Amerikalı çalışan ve sendikalar arasında çatışma yaşanmakta, işçilerin haklarını etkileyen olgular bulunmaktadır. Bunu destekleyen veriler ise "Çin'in Sendika Karşıtlığı" kodunu oluşturmuştur. Belgeselde Çin merkezli Fuyao şirketinin sendikalara tamamen karşı olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Amerikalı bir personel, Fuyao'nun yetkilisine sendikal hak konusunu sorduğunda, şirket tarafından sendika istenilmediği cevabını almıştır. Başka bir sahnede ise bir sendika görevlisi, sendika pankartıyla şirket içerisinde dolaşırken güvenlik tarafından dışarı çıkartılmıştır. Belgeselde anlaşıldığı gibi şirketin sendikalara karşı tutumu nettir. Hatta Çinli bir işçi, Amerikalı bir sendika aktivistinin fotoğrafını göstererek iki hafta sonra artık fabrikada olmayacağını belirtmiş, Çinli genel müdür de Başkan Cao Dewang'e bilgilendirme yaparken son zamanlarda sendika destekçilerini işten attıklarını dile getirerek şirketin bu konudaki sert yaptırımları gösterilmiştir. Çinliler her yolu deneyerek sendikaların önüne geçmeye çalışmaktadırlar. Fuyao Kurucusu Cao Dewang, firmada sendikalaşma görmek istemediğini söylemektedir. Dewang, sendikalaşmanın şirketin verimliliğini düşüreceğini ve para kaybettireceğini belirterek gerekirse bu yüzden Dayton'daki fabrikayı kapatacağını ifade etmiştir. Firma yönetimi bu doğrultuda sendikalaşmanın önüne geçmek için girişimlerde bulunmuştur. Örneğin Fuyao şirketinin sendikayla mücadele için bir milyon doların üzerinde harcama yaptığı bilgisi paylaşılmıştır. Ayrıca Fuyao'da çalışan bir işçi tarafından alınan ses kaydında, firmadan ödeme alan bir danışmanlık şirketi personelinin, sendikadan caydırmak adına dolaylı yoldan işten çıkartma korkusu yaşatarak konuşma gerçekleştirmiş, sonrasında işten çıkarma örnekleriyle de karşılaşmıştır. Böylelikle Çinli şirket yetkililerinin, demokratik bir hak olan sendikaları yasaklamaya yönelik tavırlarıyla antik demokratik tutum sergiledikleri görülmüştür.

Bu temayı destekleyen verilerle oluşturulan bir diğer kod ise "ABD'nin Sendikalaşma Desteği"dir. Bu kod, Amerikalıların, Batılıların yüzyıllardır savundukları sendikal hak için mücadele verdiklerini göstererek ÇHC'nin otoriter tutumuna karşı demokratik bir duruş sergilediklerini ortaya koymaktadır. Bir sahnede Fuyao'nun Dayton'daki fabrikasının açılış töreninde, Amerikalı Ohio Senatörü Sherrod Brown yaptığı konuşmada, Ohio'nun güçlü sendikalaşma tarihine değinerek şirket çalışanlarının sendika taleplerini desteklediğini bildirmiştir. Ohio Temsilciler Meclisi'nden Fred Strahorn ise işçi hareketlerinin ABD'yi büyüttüğünü ancak Fuyao'daki işçilerin sendikalarının olmadığını vurgulamıştır. Strahorn, Fuyao işçilerinin alın teriyle adil bir yaşam ve güvenli bir çalışma yeri haklarının olduğunu söylemiştir. Temsilci Strahorn sözünü, Fuyao'daki işçiler ile bu mücadeleyi kazanacaklarını belirterek bitirmiştir. UAW<sup>2</sup> sendikası da fabrika önünde mücadele ederek düzenlenen toplantılarda işçilerin sorunları dinlenmiştir. Amerikalı bir sendika üyesi de Çinlilerin, ABD'nin kurallarına ve yönetmeliklerine uymak istemediklerini belirterek kanunlara uymaları ve saygı göstermeleri için mücadele edeceklerini belirtmiştir. Böylece demokratik sistemlerin önemli birer unsuru olan

<sup>2</sup> United Automobile, Aerospace and Agricultural Implement Workers of America (UAW 2022).

*Araştırma Makalesi: Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği*

sendikaların, Çinlilerin sert tutumlarına karşı varoluş mücadelesinin Amerikalılar tarafından korunmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir.

## 2.Çin'in Emek Sömürüsü

"Çin'im Emek Sömürüsü" teması Çinlilerin emek anlayışını dikkate almayan yaklaşımlarını kapsamaktadır. Belgeselde işlenen veriler doğrultusunda "Düşük Ücret", "Fazla Mesai" ve "Yıpratıcı Çalışma Koşulları" kodları oluşturulmuştur. Mevcut küresel ekonomik sistemde şirketler, üretim maliyetlerini minimize etmek adına ucuz işgücü bulunan ülkeleri tercih etmektedir. Mao'nun ölümünün ardından farklı dönemlerdeki Çin devlet yönetimi ise bu konuda sağladıkları uygun standartlarla hem Batı sermayesini ülkelere çekmiş hem de Çin merkezli şirketlerin Batı'ya açılmalarını mümkün kılmıştır. Bu doğrultuda Çin, kapitalist paradigmayla uyum içerisinde rekabet şartlarını kendi lehine yönelecek şekilde politika geliştirmiştir. Ancak Batı ülkelerinde gelişen işçi haklarına veya emeğe saygı anlayışına dayalı toplumsal sistem, serbest piyasanın getirdiği yeni şartlar dolayısıyla erozyona uğramaya açıktır. Çinlilerin de bundan faydalandığı belgeselde anlaşılmaktadır. Bu temayı destekleyen "Düşük Ücret" kodu kapsamında örneğin belgeselin bir sahnesinde Fuyao işçilerinin çalışma koşullarının, önceki şartlara (Amerikalı şirkette) göre kötüleştiği anlaşılmaktadır. Amerikalı bir kadın çalışan, daha önce General Motors'ta saatlik yaklaşık 29 dolar kazandığını ancak şimdi Fuyao'da 12,84 dolar kazandığını aktarmıştır. Çalışan daha önce çocuklarına rahat bir şekilde spor ayakkabı alabildiğini ancak şu an alamadığını belirtmiştir. Bir başka Amerikalı işçi ise General Motors günlerini hatırlatıp, artık eskisi kadar bir daha para kazanamayacaklarını ifade ederek o günlerin bittiğini söylemektedir. Böylelikle Çinlilerin düşük ücretle çalıştırdığı anlaşılmaktadır.

Bu tema altında bir diğer kod başlığı ise "Fazla Mesai" dir. Belgeselde örneğin uzun mesai saatleri veya izinleri azaltma konusunda görüşler bulunmaktadır. Amerikalı ve Çinli ustabaşları birbirleriyle görüşürken, Çinli, Amerika'daki Fuyao merkezinde işlerin pek yürümediğini, ayda sekiz gün tatil yaptıklarını ve günde sekiz saat çalıştıklarını, bunun da kolay bir yaşam olduğunu belirtmektedir. Çin'deki işçilerin ise ayda bir veya iki kez tatil hakları vardır. Bu durum Çin'deki çalışma koşullarıyla da karşılaştırılmaktadır. Örneğin ÇHC'deki Fuyao merkezindeki bir kadın çalışan, ailesinin başka bir şehirde yaşadığını, fazla izinleri olmadığı için yılda sadece bir kez onların yanlarına gidebildiğini söylemiştir. Ayrıca günde 12 saat mesai yaptıklarını eklemiştir. Aynı şekilde diğer Çinli personeller de yoğun çalışmalarından dolayı ailelerine çok az zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. Böylece Çinli şirket yöneticilerinin daha fazla kazanç sağlamak adına daha fazla mesai yaptırarak gözlemlenmiştir.

"Yıpratıcı Çalışma Koşulları" koduyla ise belgeselin farklı sahneleri ilişkilendirilmiştir. Örneğin Amerikalı bir işçi 95 derecelik bir odada fazla vakit geçirdiğini ifade ederek işçi sağlığı konusunda dikkat edilmediği görülmektedir. Çinli yönetici kadrosu, CEO Cao Dewang'a durumu aktarırken, Amerikalı işçilerin sıcaklık konusundaki korkularını bildirerek uygun bir bütçeyle isteklerini karşılamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca İş Sağlığı ve Güvenliği İdaresi, üretim hatları arasındaki boşlukların çok dar olduğuna dair görüş verdiği konusu CEO'ya aktarılmış, cevap olarak da "Büyük ağaç rüzgârı yakalar" denilerek başarılı veya dikkat çeken şirketin eleştirileceği anlatılmaya

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansımaları: "American Factory" Belgeseli Örneği

çalışılmaktadır. Böylece Dewang, işçi sağlığına yönelik eleştiriyi şirket kazançlarını aksatacak bir girişim olarak değerlendirmiştir. Bir başka sahnede ise Amerikalı işçi Cynthia, çalıştıkları alanda sadece bir kapının bulunduğu ve yangın çıkması durumunda buradan çıkamayacaklarını belirtmektedir. Amerikalı farklı bir kadın işçi de ağlayarak Çinli denetçisi veya üstü tarafından azarlandığını ve kendisinden, kaldırmakta zorluk yaşayacağı ağır yüklerle çalışması gerektiğini aktarmaktadır. Bir diğer işçi Bobby ise çalışma hayatında şu ana kadar örneğin 15 yıllık General Motors geçmişinde iş kazası geçirmediğini ancak Fuyao'da bunu yaşadığını söylemektedir. Bobby konuşurken sahnenin son planında bastonla yürümektedir. Sonuç olarak Çinli sermaye sahiplerinin, kazançlarını yükseltmek ve maliyetleri düşürmek adına işçileri ve emeklerini değersizleştirmeye ve böylelikle sömürmeye çalıştıkları değerlendirilebilir.

### 3.Çin'in Hegemonya Kurma Girişimleri

"Çin'in Hegemonya Kurma Girişimleri" teması, Çinlilerin hegemonya kurma girişimlerine yönelik verilerden oluşmaktadır. "ÇHC'nin Şirketler Üzerinden Kontrol Sağlaması" ve "Kültürel Dayatma" kodları ise bu temayı desteklemektedir. Mevcut küresel sistemde gerek ülkeler gerek o ülkelerde merkezleri bulunan şirketler arasında birbirlerine üstünlük sağlamak açısından rekabet oluşmaktadır. Günümüzde süper güç unvanını elinde bulunduran ABD'nin uluslararası sistemdeki yeri politik ve ekonomik anlamda Çin tarafından olumsuz anlamda etkilenmektedir. Çok boyutlu dünyanın güçlü bir aktörü haline gelen ve ABD'nin rakibi olarak değerlendirilen ÇHC'nin hegemonya alanı Amerika'ya kadar uzanmıştır. Çin merkezli şirketler ABD-Batı merkezli şirketlerle rekabet eder hale gelmenin dışında üstünlük sağlamaya başlamışlardır. Bilindiği üzere de Çinli şirketler ÇHC devletinin sıkı denetimi altındadır. Böylece ÇHC'nin, şirketleri, diğer ülkelere karşı hegemonya kurma girişimlerinde bir araç olarak değerlendirdiği düşünülebilir. Belgeselde de bu düşünceyi destekleyen veriler, "ÇHC'nin Şirketler Üzerinden Kontrol Sağlaması" koduyla işaretlenmiştir. Örneğin ABD'de General Motors'a ait fabrikayı satın alan Çin merkezli Fuyao şirketinin girişinde, "Dünyanın en büyük araba camı üreticisi olma yolunda" yazılı tabela gösterilmiş ayrıca şirket kantininin televizyonunda Fuyao'nun tanıtım videosu oynatılarak küresel başarısından ve hedefinden bahsedilmiştir. Böylece Çin'in dünyadaki yükselen gücünün temsil edildiği ifade edilebilir. Çin'deki Fuyao işçi sendikası başkanı, Komünist Parti Fuyao şubesi sekreteri ve Kurucu Başkan Dewang'ın kayını He Shimeng, şirkette resimleri bulunan ÇHC devlet başkanlarını tanıtip fabrikanın hükümetten destek bulmasaydı başarılı olamayacağını belirterek devletin rolünü özetlemiştir. Bunun dışında belgeselin başlangıç sahnelerinde Çinli şirketin bulunduğu yere şirketin kurucusu ve CEO'su Dewang tarafından "Fuyao Ave." cadde isminin tabelası asılarak ABD'nin iç sınırlarına kadar hegemonya kurma girişimlerinin bulunduğu anlamı çıkarılabilmektedir.

Bu temayı destekleyen bir diğer kod olan "Kültürel Dayatma" ise Çin'in kültürel özelliklerinin ABD topraklarına yayılma girişimiyle ilgilidir. Belgeselde Çin'deki günlük yaşam görüntüleri veya kültürel özellikler, Amerika'daki Fuyao şirketinde televizyon yayınlarıyla dinlenme ve yemek salonlarında gösterilmekte veya Çin kültürünü temsil eden semboller, fabrikanın farklı köşelerinde yer almaktadır. Böylece işçilere bu kültür hakkında bilgi paylaşımı yapılmaktadır. Bir işçi ise bunun genel olarak Amerikalıların hoşuna gitmediğini belirtmektedir. Ancak Çin'in yükselen gücüne karşı bu

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

hoşnutsuzlukları dile getirmekte işçiler zorlanmakta ve bazı Amerikalılar tarafından da maddi kaygılar yüzünden bu ülkenin ve kültürün benimsendiği görülmüştür. Örneğin Fuyao'nun Amerikalı Başkan Yardımcısı Dave, Çinli şirketin ideolojik bakış açısını kendi vatandaşlarına aktarmak için konuşmalar yapmaktadır. Dave'nin şirket için, "Çocuklarıma ve çocuklarınıza bir gelecek (...) Gelecek aydınlık arkadaşlar." söylemi ise dolaylı yoldan Çin'in dünyaya açılma politikası bağlamında gelecek adına büyük fırsatlar doğurduğunu ifade etmektedir. Bununla beraber ÇHC'deki değerlerin ABD'deki işçilere de empoze edilmeye çalışıldığı gözlemlenmiştir. Örneğin Çinli yetkililer, Amerikalı işçilerin çalışma standartlarını değiştirme gayreti içerisinde. Hafta sonu tatil yapmak Çinli işçiler için lüks sayılmakta fakat Amerikan çalışma kültüründe ise hafta sonu tatilleri normal karşılanmaktadır. ABD'de bir vardiya sekiz saat iken, Çin'de ise 12 saat olduğu belirtilmektedir. Çinli yetkililer bu standartlardan dolayı Amerikalı işçileri tembel ve rahatına düşkün olarak görmekle birlikte çalışma kültürünü değiştirme gayreti içerisinde. Ayrıca ÇHC'de bulunan fabrikaya eğitim seyahati gerçekleştiren Amerikalı ustalar, Çin'de işçilere uygulanan metotların aynısını ABD'de de uygulamaya çalışmaktadırlar. Örneğin sabah vardiya başlamadan önce askeriyedeki gibi içtima almaktadırlar. Neticede Amerikalılara, Çin'deki personellere gibi sert uygulamalar uygulandığı ve bu ülkenin disiplin anlayışını entegre etmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Çinlilerin standartlarına uyan en iyi on personel ise Şanghay'da bulunan 55 katlı Hyatt otelinin gökyüzünü göre havuzunda yüzebilecektir. Böylelikle Çin tarafından belirlenen koşullara uyan Amerikalılara, bu ülkenin sunduğu bir hizmetten faydalanmaları sağlanarak ÇHC'nin ödüllendirici taraf olarak baskınlığı görülmektedir.

## SONUÇ

Mao Zedong'un ölümü ve dünyada neoliberal politikaların yaygınlaşmasıyla birlikte ÇHC, Deng Xiaoping başkanlığında yenilikçi politikalar uygulayarak 1980'lerden itibaren küresel ekonomik sisteme entegre olmaya başlamış ve ciddi bir yükseliş gerçekleştirmiştir. Kendine özgü sosyalist piyasa ekonomisi veya devlet kapitalizmi modeliyle sermaye hareketliliğine etki eden Çin, önemli bir küresel aktör veya güç haline gelmiştir. Bu devlet, ulus ötesi şirketlere sunduğu ucuz iş gücü veya genel olarak uygun maliyetli üretim süreci dolayısıyla sermayeyi çekmeyi başarmış, ABD-Batı merkezli şirketlerin üretim merkezlerini ÇHC'ye kurmalarını sağlamıştır. Böylece zamanla dünyanın en gelişmiş ekonomileri arasına giren Çin, biriken sermayesiyle birlikte uluslararası ilişkilerini derinleştirerek özellikle gelişmekte olan yeraltı zengini ülkeler üzerinde nüfuz sahibi olup küresel güç dengelerinin değişmesine neden olmuştur. ÇHC ayrıca devlet destekli Çinli şirketlerin dünyanın farklı bölgelerine yayılmasını destekleyerek ABD-Batı merkezli şirketleri rekabet açısından zorlamaktadır. ABD ise ÇHC'nin bu yükselişine karşı kendi küresel hâkimiyet pozisyonunu veya statükosunu korumak ve sürdürmek için önlemler almaya çalışmaktadır. Nihayetinde incelenen belgeselde de Çinli bir işçi güç mücadelesini şu şekilde özetlemiştir: "Bir dağda iki kaplan olmaz." Kısaca belgeselde de ABD'nin Çin'e karşı statükosunu korumaya yönelik politik bakış açısının belgesele yansıtacağı varsayılmıştır.

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

Yukarıda belirtilen "American Factory belgeseli Çin'i, ABD politikalarını destekleyecek şekilde mi temsil ediyor?" başlıklı çalışmanın araştırma sorusu, içerik analizi yöntemi sonucu ulaşılan bulgular çerçevesinde cevaplanmıştır. Buna göre ÇHC, Batı toplumları tarafından verilen mücadelelerle kazanılan haklara, ör. işçi ve sendikal haklara karşı umursamaz ve baskılayıcı tutum sergilemektedir. Ayrıca işçi ücretlerini düşüren ve emek sömüren bir anlayışa sahip olduğu gösterilmektedir. Böylece belgeselde Çin'in, ABD vatandaşlarının haklarına yönelik büyük tehdit oluşturduğu şeklinde bir temsil örneği sunulmuştur. Bunun dışında Çinlilerin Amerikalılara üstünlük kuran, aşağılama girişimlerinde bulunan, kültürleriyle etkilemeye çalışan ve konfor alanlarını daralttığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu durum ABD'nin ÇHC'ye karşı politik duruşuyla da uyusmaktadır. Neticede Amerikan siyaseti Çin'i tehdit olarak algılamaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde belgeselde, Amerikan merkezli egemen ideolojinin yeniden üretildiği, ABD'nin politik yansımalarının yer aldığı ve Çin'e karşı oluşturulan olumsuz algı bağlamında bu ülkenin liberal/özgürlükçü dünya düzeni karşısında bir tehdit olarak gösterildiği ifade edilebilir.

## KAYNAKÇA

- Akkemik, K., & Tuncer, B. (2019). Çin- ABD ticaret savaşları gölgesinde Çin sanayi ve teknoloji politikaları. M. Yağcı, & C. Bakır içinde, *Çin Bilmecesi* (s. 75- 97). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Albritton, R., Jessop, B., & Westra, R. (2018). *Siyasi iktisat ve küresel kapitalizm*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Althusser, L. (2008). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (2 b.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Atlığ, M. (2024). Rekabet sarmalında ABD-Çin: Uzaya yansıyan rekabet. *Uluslararası İlişkiler ve Politika Dergisi*, 4(2), 86-106.
- Avery, C. (2024). *Netflix: The new outlet for US progressive politics?* University of Birmingham: <https://www.birmingham.ac.uk/research/perspective/netflix-us-progressive-politics> adresinden alındı
- Bader, J. A. (2012). *Obama and China's rise: an insider's account of America's Asia strategy*. Washington: Brookings Institution Press.
- Batuş, G., Alver, F., Arık, B., Çoban, B., & Çığ, Ü. (2006). *Kadife karanlık II: Ayna şövalyeleri*. İstanbul: Su Yayınları.
- Bethmann, F. (2024, 5 29). *Volkswagen kündigt billiges Elektroauto an*. ZDF: <https://www.zdf.de/nachrichten/wirtschaft/e-auto-kauf-kosten-bezahlbar-vw-standort-deutschland-100.html> adresinden alındı

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

- Biden, J. (2020, 1 23). *Why America must lead again*. Foreign affairs:  
<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-01-23/why-america-must-lead-again> adresinden alındı
- Carter, S., & Dodds, K. (2014). *Uluslararası politika ve film*. İstanbul: Matbuat Yayın Grubu.
- Chomsky, N. (1993). *Medya gerçeği*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Tümm zamanlaryayıncılık.
- Comolli, J. L., & Narboni, J. (2019). Sinema/ideoloji/eleştiri. S. Bükler içinde, *Sinema: Tarih-kuram eleştiri* (s. 88-99). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün, & S. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demir, E. (2020). ABD'nin Biden dönemi Çin Politikası: Asya'ya Dönüş 2.0? *Cappadocia Journal of Area Studies*, 232-248.
- Dorsay, A. (2003). *Sinema ve çağımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Douglas, K. (2013). *Sinema savaşları*. İstanbul: Metis.
- Duran, H., & Yılmaz, K. (2020). Çin'in küresel hegemonya yarışında Konfüçyüs Enstitüsü ve küresel şirketlerin önemi. *Strategic Public Management Journal*, 6(11), 77- 90.
- Erdoğan, İ. (1997). *İletişim egemenlik mücadeleye giriş*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Erman, K. (2019). Çin Halk Cumhuriyeti'nin Latin Amerika'da yükselişi: "Arka Bahçe"de iş birliği ve nüfuz politikaları. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-26.
- Fels, E. (2022). Chinas Macht im Bereich der Kritischen Rohstoffe. H. W. Ohnesorge içinde, *Macht und Machtverschiebung* (s. 305-324). Berlin/Boston: De Gruyter.
- Fröhlich, T. (2020). Schmerzvoller Weg bis ins 21. Jahrhundert. F. Kraushaar, S. Christ, & T. Fröhlich içinde, *China Das Reich der Mitte von den Anfängen bis heute* (s. 111-124). Darmstadt: wbg Theiss.
- Gökçe, O. (2019). *Klasik ve nitel içerik analizi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Gökten, K. (2012). Kapitalizm İçin Çalışmak: Çin'de İşgücü Piyasasının İnşası. *Çalışma ve Toplum*(4), 99- 120.
- Grano, S. (2021). China will die Welt neu ordnen. *Zurich Open Repository and Archive*, 60-64.
- Guest, G., MacQueen, G. M., & Namey, E. E. (2012). *Applied thematic analysis*. California: SAGE.
- Gürel, B. (2019). Çin'in yükselişinin tarihsel arka planı ve yakın geleceği. M. Yağcı, & C. Bakır içinde, *Çin bilmecesi* (s. 21-52). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Hamenstädt, U. (2016). *Politik und Film: ein Überblick*. Wiesbaden: Springer.



**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

- Hartmann, J. (2006). *Politik in China*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Harvey, D. (2021). *Neoliberalizmin kısa tarihi* (3 b.). (A. Onacak, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Herman, E. S., & Chomsky, N. (2017). *Rızanın imalatı* (2 b.). (E. Abadoğlu, Çev.) İstanbul: BGST Yayınları.
- Hook, S. W., & Spanier, J. W. (2014). *Amerikan dış politikası: İkinci dünya savaşından günümüze*. (Ö. Tanırlı, Çev.) İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Hug, E. (2010). *Hollywood greift an! Kriegsfilme machen Politik*. Graz: ARES-Verlag.
- IG Metall. (2005). *Schlaglichter - Gewerkschaften in China*. IG Metall Wolfsburg: <https://www.igmetall-wob.de/gruppengremien/intersoli/archiv/schlaglichter-china> adresinden alındı
- İşıkman, N. G. (2009). Amerikan sinemasının ideolojik yapısı bağlamında Arap temsili. *Marmara İletişim Dergisi*(14), 175-191.
- Maull, H. W., Stanzel, A., & Thimm, J. (2023). *USA und China auf Kollisionskurs: Die Bedeutung der Innenpolitik für das bilaterale Verhältnis*. Berlin: SWP-Studie.
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 273-294.
- Morse, J. M. (2007). Sampling in grounded theory. A. Bryant, & K. Charmaz içinde, *The Sage handbook of grounded theory* (s. 229-244). London: Sage.
- Muschter, R. (2024, 3 18). *USA vs. China: Supermächte auf Konfrontationskurs?* Statista: <https://de.statista.com/themen/10635/usa-vs-china/#:~:text=Wirtschaftsindikatoren%20der%20USA%20und%20China%20im%20Vergleich&text=Bereinigt%20man%20jedoch%20das%20BIP,bei%20etwa%2015%20C7%20Prozent.> adresinden alındı
- Neuman, W. L. (2022). *Toplumsal araştırma yöntemleri* (Cilt 2). (Ö. Akkaya, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Oktay, F. (2023). *Çin ve dünyanın geleceği*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Örmeci, O. (2013). 21. yüzyılda ABD-Çin Rekabeti. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29), 1-14.
- Özçetin, B. (2018). *Kitle iletişim kuramları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Phillips, C. (2024, 7 23). *Çin, ABD'nin Gazze'deki politikasından istifade ediyor*. Independent Türkçe: <https://www.indyurk.com/node/739821/d%C3%BCnyadan-sesler/%C3%A7in-abdnin-gazze%E2%80%99deki-politikas%C4%B1ndan-istifade- ediyor> adresinden alındı

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

- Rudolf, P. (2022). Kollektive Gegenmachtbildung: US-Chinapolitik unter Präsident Biden. *Stiftung Wissenschaft und Politik*(2).
- Ryan, M., & Douglas, K. (2010). *Politik kamera: Çağdaş hollywood sinemasının ideolojisi ve politikası*. (E. Özsayar, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Schmalz, S., & Ebenau, M. (2011). *Auf dem Sprung- Brasilien, Indien und China*. Berlin: Karl Dietz Verlag.
- Schmidt, D., & Heilmann, S. (2012). *Außenpolitik und Außenwirtschaft der Volksrepublik China*. Wiesbaden: Springer.
- Schmidt, U. (2003). Washington und Hollywood Zur Verflechtung von (Kriegs-)Politik und Film. *Medien praktisch*.
- Schmidt-Glitzner, H. (1999). *Das neue China*. München: C.H. Beck.
- Schroeder, W., & Weißels, B. (2003). Das deutsche Gewerkschaftsmodell im Transformationsprozess: Die neue deutsche Gewerkschaftslandschaft. W. Schroeder, & B. Weißels içinde, *Die Gewerkschaften in Politik und Gesellschaft der Bundesrepublik Deutschland* (s. 11-37). Wiesbaden: Springer.
- Schroer, M. (2017). *Gesellschaft im Film*. Köln: Herbert von Halem Verlagsgesellschaft.
- Schröder, W. (2010). *Zwischen den USA und der Volksrepublik China*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Schüller, M. (1994). Chinas Integration in die internationalen Wirtschaftsorganisationen IWF, Weltbank und GATT. *China aktuell*, 152-161.
- Seidman, I. (2013). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. New York: Teachers College Press.
- Sieren, F. (2018). *Zukunft? China!*. München: Penguin.
- Soldana, J. (2023). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı* (3 b.). (A. Tüfekci, & S. N. Şad, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Süddeutsche Zeitung. (2012, 2 14). *Obama betont Bedeutung der Beziehungen zu China*. Süddeutsche Zeitung: <https://www.sueddeutsche.de/politik/politik-kompakt-attentaeter-von-neu-delhi-war-ein-profi-1.1283482> adresinden alındı
- The Economist. (2024). Küresel ekonomik düzen dağılıyor. *Oksijen*, 21.
- Theveßen, E., Brieger, A., Röller, U., & Schoeneborn, S. (Yönetenler). (2022). *Amerikas Angst vor dem Abstieg* [Sinema Filmi]. [https://www.zdf.de/politik/auslandsjournal/auslandsjournal---die-doku-die-rivalen---china-versus-usa-vom-2-februar-2022-100.html?at\\_medium=Social%20Media&at\\_campaign=YouTube&at\\_specific=ZDFh eute](https://www.zdf.de/politik/auslandsjournal/auslandsjournal---die-doku-die-rivalen---china-versus-usa-vom-2-februar-2022-100.html?at_medium=Social%20Media&at_campaign=YouTube&at_specific=ZDFh eute) adresinden alındı

**Araştırma Makalesi:** Sunal, A. (2024) ABD-Çin İlişkilerinin Sinemaya Yansıması: "American Factory" Belgeseli Örneği

- Uzel, Ö. (2020). *Noam Chomsky: 21.yüzyılın ilham veren entelektüeli*. İstanbul: Karakarga Yayınları.
- Uzun, T. (2010). Siyasal rejimler ve yerel katılım: Karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(20), 295- 330.
- Üngör, Ç. (2024, 6 19). Bölge uzmanı ile söyleşi, Çin dış politikasını anlamak. 90-100. (M. Temiz, Röportaj Yapan) *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*.
- Yağcı, M., & Bakır, C. (2019). Dönüşen küresel sistem, Çin ve Türkiye. M. Yağcı, & C. Bakır içinde, *Çin bilmecesi. Çin'in ekonomik yükselişi, uluslararası ilişkilerde dönüşüm ve Türkiye* (s. 11- 19). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, E. (2008). Sinema ve ideoloji ilişkileri üzerine. B. Bakır, Y. Ünal, & S. Saliji içinde, *Sinema ideoloji politika* (s. 63-86). Ankara: Orient Yayıncılık.
- Ziegler, C., & Menon, R. (2014). Neomercantilism and great-power energy competition in Central Asia and the Caspian. *Strategic Studies Quarterly*, 8(2), 17-41.